

28.08.2018 веб-конференція (14.40-16.00)

«Учені НАПН України – українським вчителям», Президія НАПН України.

Відеозапис виступу: <https://www.youtube.com/watch?v=9erhmie2wuI>.

Яцишин Анна Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, с.н.с,
Інститут інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ НАПН УКРАЇНИ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Розвиток освіти неможливий без забезпечення інформаційної підтримки навчальних і наукових процесів. Важливим є впровадження у освітній процес загальної середньої та вищої освіти сучасних наукових здобутків і результатів досліджень. Головною умовою для сприяння творчому розвитку потенціалу науки і освіти та для активізації міжнародної наукової співпраці, є відкритий і безкоштовний доступ до інформаційних ресурсів, зокрема до підручників, посібників, методичних рекомендацій та ін.

В сучасних умовах інформаційне забезпечення є головним компонентом науково-дослідної роботи учнів, студентів, аспірантів, вчителів, викладачів. Водночас домінуючим має стати науково-дослідницький підхід до навчання й виховання в закладах загальної середньої освіти. Постійне удосконалення навчально-виховного процесу є важливим завданням освіти і науки, тому впровадження інновацій першочергово залежить від бажання закладів освіти покращити свій імідж у суспільстві, залучаючи до себе нових учнів, студентів. Більшість закладів вищої освіти вже давно мають власні електронні бібліотеки, що активно використовують для організації та забезпечення навчально-виховного процесу і проведення наукових досліджень. Саме інформаційні ресурси (ІР), що зберігаються у наукових електронних бібліотеках і є для учнів, студентів, вчителів і викладачів важливим джерелом відомостей та сприяють інформаційному забезпеченню освіти і науки. А тому, наукові електронні бібліотеки представляють серйозний інтерес для освітян.

Для освітніх цілей важливими є достовірні відомості та дані, але у мережі Інтернет існує багато застарілої або не достовірної інформації. Адже, численні матеріали розміщені анонімно, зазвичай на безкоштовних сайтах. Тому, користувачам доводиться витратити час щоб перевірити знайдений матеріал,

визначити статус документу та здобути відомості про компетентність автора матеріалу тощо.

Завдяки розвитку ІКТ, значно скоротився час пошуку інформаційних матеріалів для навчальних цілей, для цього достатньо мати доступ до мережі Інтернет. А от вміння віднайти потрібний і достовірний матеріал є важливою складовою інформаційно-комунікаційної компетентності людини, і особливо сучасного вчителя, викладача, наукового працівника. На допомогу педагогічним працівникам і науковцям була створена Електронна бібліотека НАПН України (**сайт бібліотеки: <http://lib.iitta.gov.ua>**). Відкривши сайт бібліотеки (рис 1) будь-хто може переглянути вміст сховища, а для завантаження ІР необхідно зареєструватися, після цього безкоштовно завантажити необхідні матеріали. Також, можливо підписатися на списки розсилання, створювати і зберігати пошуки.

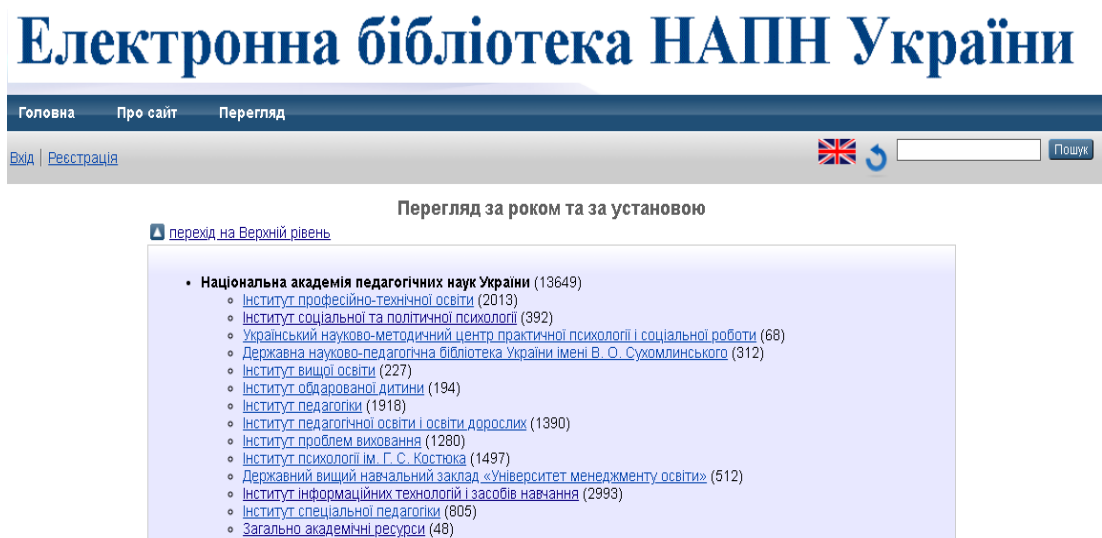

Рис. 1. Сторінка сайту Електронної бібліотеки НАПН України (перегляд за установою), станом на серпень 2018 р.

В Електронній бібліотеці НАПН України розміщують наступні типи ІР: посібники, підручники, навчальний матеріал, статті, тези, монографії, доповіді на конференції, семінарі, на виставці чи симпозіумі, книги, дисертації, патенти, артефакти, виставки, композиції, виступи, зображення, відео, аудіо, набір даних, експеримент інше (наукова продукція, тощо). ІР наявні у сховищі складаються із багатьох матеріалів, які були оцифровані та спеціальних електронних ресурсів

навчального та дослідницького характеру, що є розробками тільки в електронному вигляді.

Однією із проблем, що постає перед користувачем є оптимізація процесу пошуку необхідних ІР на специфічну педагогічну тематику в мережі Інтернет. Адже інформаційне перевантаження відчують всі користувачі, що пов'язане із збільшенням обсягів різноманітних матеріалів в мережі Інтернет. Зазвичай, пошук потрібних відомостей відбувається інтуїтивно. Вміння швидко здійснювати інформаційний пошук і знаходити достовірні матеріали є складовою інформаційно-комунікаційної компетентності сучасної людини. В науковій літературі інформаційний пошук визначено, як процес відшукування в деякій кількості ІР тих, що пов'язані із зазначеним в пошуковому запиті. Тому, варто навчитися користуватися електронними каталогами бібліотек чи електронними бібліотеками і їх пошуковими сервісами. Оскільки електронний каталог являє собою ефективну інформаційно-пошукову систему і допомагає швидко отримати ІР. Навігація за ІР забезпечується в електронній бібліотеці функціями перегляду та пошуку. Переглянути ІР можливо за такими полями: перегляд за роками, за автором, за темою класифікатора, перегляд за науковою установою, за відділом/лабораторією, за типом ресурсу тощо.

Для виявлення потрібних матеріалів у Електронній бібліотеці НАПН України можливо застосувати послідовний перегляд ІР – це процес, де користувач переглядає конкретний індекс, наприклад, індекс назви і в процесі пошуку елементів, що цікавлять, проводить за ним навігацію. Цей вид пошуку надає можливість зробити послідовні кроки, що приводять до знаходження необхідного документа. Ця послідовність кроків може бути наступною: вибір типу документа (книга, стаття з журналу тощо); із предметного покажчика (класифікатора, рубрикатора) вибір теми документа; подальше уточнення необхідного документа. Також, є два типи пошуку: стандартний/простий та розширений.

Простий пошук дає можливість виконати запит по значенню для будь-якого з наявних полів метаданих. Причому, виведення результату пошуку можна відсортувати за «роком видання», «автором» або «назвою». Розширений пошук дозволяє шукати за певними полями метаданих [3, с. 75]. Наприклад, знаючи

автора цікавих робіт щодо проблем застосування ІКТ у вивченні фізики, увівши у пошукове вікно прізвище Соколюк О.М. знаходимо роботи цього автора. Ці публікації можуть зацікавити вчителів, методистів та ін.

Розширений пошук, дає можливість виконати запит за окремими даними, наприклад, «повнотекстовий пошук», «назва», «автор», «ключові слова», «предметний класифікатор», «тип публікації», тощо. Результати пошуку можна відсортувати по «року видання», «авторові» або «назві» [3, с. 75].

На сьогодні застосування електронних освітніх ресурсів є перспективним напрямком професійної підготовки та підвищення кваліфікації учителів різних спеціалізацій. Оскільки структура професійної компетентності сучасного вчителя включає в себе: уміння шукати, добирати відомості, дані та працювати з ними, вільно володіти сучасними ІКТ і засобами навчання.

Електронну бібліотеку НАПН України можливо застосовувати для формування у слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників навичок пошуку інформаційних ресурсів (статей, монографій, посібників тощо).

Розглянемо наявні ІР Електронної бібліотеки НАПН України, які можуть бути цікавими для педагогічних працівників. Здійснивши пошук за словом **«школярі»**, **«учні»**, **«початкова школа»** виявлено ІР у яких це слово зазначено у назві чи ключових словах. Наприклад, публікації та електронні ресурси Інституту педагогіки НАПН України, розміщені у відповідних розділах, і тому для пошуку потрібного матеріалу варто орієнтуватися на назви лабораторій чи відділів, де вказано кількість розміщених на даний момент ІР.

Щодо публікацій з проблем підготовки та підвищення кваліфікації вчителів, достатньо ввести у пошукове поле слово **«вчитель»**, і буде показано список публікацій та кількість знайдених джерел стосовно даної проблематики.

З метою швидкого пошуку досліджень, щодо впровадження ІКТ у навчально-виховний процес, у пошуковому полі потрібно зазначити поняття **«інформаційні технології»**, і буде показано список публікацій та кількість знайдених джерел стосовно даної проблематики. Також, є аудіо та відео записи, мультимедійні презентації, їх можливо переглянути і вільно завантажити на свої

електронні пристрої. Якщо важливим є пошук навчальних матеріалів, то вони теж розміщені, зокрема представлені навчальні програми тощо.

Для швидкого пошуку матеріалів, щодо різних аспектів виховання, варто звернутися до ресурсів Інституту проблем виховання НАПН України. Наприклад, щодо морального та етичного виховання створена ціла лабораторія, яка і досліджує різні аспекти цих проблем і її працівники розміщують результати своїх досліджень у вільному доступі.

Загалом, ІР Електронної бібліотеки НАПН України можуть бути цікавими для вчителів, соціальних педагогів, психологів, методистів, управлінців закладів освіти.

Ресурси електронної бібліотек, також, можливо використовувати для підвищення кваліфікації вчителів-практиків у таких напрямках: 1) для збереження (розміщення, систематизації) і використання навчального матеріалу (підручники, посібники, навчальні програми, лабораторні практикуми, мультимедійні презентації, відео, аудіо, фото тощо); 2) для забезпечення і спрямування виконання самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації інститутів післядипломної освіти педагогічних кадрів.

Окреслимо **переваги використання** Електронної бібліотеки НАПН України для потреб загальної середньої освіти: 1) швидкий пошук (простий та розширений) необхідних інформаційних навчальних матеріалів; 2) відкритий безкоштовний доступ до навчальних та додаткових матеріалів; 3) можливість подальшої роботи із інформаційними матеріалами (копіювання, друк); 4) використання існуючих у бібліотеці мультимедійних презентацій для підсилення емоційного впливу на учнів; 5) використання аудіо та відео матеріалів для візуалізації навчальних процесів, чи визначення рефлексії учнів, щодо обраної теми; 6) можливість швидкого визначення оригінальності підготовлених самостійних робіт учнів (перевірка робіт на плагіат).

Загальновідомо, що якість освіти залежить від доступу до якісних ІР, для забезпечення навчально-виховного процесу та процесів проведення наукових досліджень. Тому, саме Електронна бібліотека НАПН України, може стати тим важливим постачальником навчальних і наукових відомостей, оскільки НАПН

України є авторитетною установою в галузі педагогічних наук. Електронна бібліотека НАПН України сприяє оптимальному використанню накопичених у ній ІР, адже забезпечує їх структурування, упорядкування, можливість швидкого пошуку та оперативну роботу в інформаційних системах.

Вважаємо, ІР Електронної бібліотеки НАПН України є корисними і цікавими для вчителів, розміщені публікації можливо безкоштовно завантажити і використовувати для організації освітнього процесу, зокрема, підготовки до проведення уроків, лекцій, семінарів тощо. Тому, ця бібліотека може стати потужним ресурсом для навчальних цілей і проведення наукових досліджень в галузі педагогічних наук та допоможе представити значний науково-педагогічний доробок України у світовому інформаційному просторі.

Література:

1. *Абросимов А.Г.* Электронные библиотеки научных и образовательных ресурсов: учеб.-метод. пособ. / Абросимов А.Г., Лазарева Ю.И. – Казань : КГУ, 2008. – 78 с.
2. Використання потенціалу електронних бібліотек та відкритого доступу для українських освіти і науки. Аналітична записка [Електронний ресурс] – Сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/877/>. – Доступ 10.12.2014.
3. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів: монографія / [Спірін О.М., Іванова С.М., Новицький О.В. та ін.]; за наук. ред. проф. В.Ю. Бикова, О.М. Спіріна. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 176 с.
4. *Когаловский М.Р.* Особенности научных электронных библиотек [Электронный ресурс] / М.Р. Когаловский // Тезисы докладов науч. конф. посвященной 10-летию РФФИ «Электронные библиотеки и информационное обеспечение научной деятельности» (25–26 ноября 2002, Москва) Рос. фонд фундаментальных исследований, Центр фотохимии РАН, 2002. – Режим доступа : http://www.elbib.ru/content/methodology/xml/sci_DL.pdf. – Доступ 25.12.2014.
5. *Лещенко М.П.* Колаборативний підхід до розвитку ІКТ компетентностей учителів і учнів загальноосвітніх навчальних закладів Швеції [Електронний ресурс] / М.П. Лещенко, І.І. Капустян // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №5 (31). Режим доступу до журналу : <http://journal.iitta.gov.ua>.
6. *Яцишин А.В.* Місце і роль мережі електронних бібліотек установ НАПН України в науково-освітньому просторі [Електронний ресурс] / А.В. Яцишин // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – №1 (33). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua>.
7. *Яцишин А.В.* Соціально-психологічні аспекти впровадження електронної бібліотеки НАПН України [Електронний ресурс] / А.В. Яцишин // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №3 (29). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/51>.